

บทที่ 1

บทนำ

ความจำเป็นและความสำคัญของปัญหา

ในกระบวนการเรียนการสอนในห้องเรียน การตั้งใจเรียนของนักเรียนนับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่ง เนื่องจากการตั้งใจเรียนเป็นทักษะที่พื้นฐานที่ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ นักเรียนที่มีพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียน เอาใจใส่ฟังคำอธิบายของครู ปฏิบัติงานตามที่ครูสั่งย่อมจะเข้าใจบทเรียนได้ดี (Millman, Schaefer and Cohen 1981 : 142) ในขณะที่นักเรียนที่มีพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนน้อย จะไม่สามารถเข้าใจบทเรียนที่ครูอธิบายได้เป็นอย่างดี ไม่สามารถปฏิบัติงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอาจเป็นกระบวนการเพื่อนในชั้นเรียนอีกด้วย (Tanner 1978 : 84) ดังนั้นการมีพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนน้อยจึงอาจก่อให้เกิดปัญหาทางการเรียนกับตัวนักเรียน และอาจส่งผลกระทบต่อบรรยากาศทางการเรียนการสอนกับนักเรียนทั้งห้องเรียนได้

การตั้งใจเรียนยังมีแนวโน้มที่จะมีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนด้วย จากการศึกษานี้ของออกและลูซซ์ (Hoge and Luce 1978 : 479-496) พบว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนน้อยจะมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ ส่วนนักเรียนที่มีการตั้งใจเรียนในระดับสูงมีแนวโน้มจะมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูง ในการศึกษาของลาฮาเดอรั (Lahaderne 1968 : 320-324) ทำการศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนเกรด 6 อายุ 11 ปี จำนวน 125 คน โดยการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนของนักเรียน พฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนได้แก่พฤติกรรมที่นักเรียนมองหนังสือหรือมองครู อ่านบทเรียนตามที่ครูสั่ง มองกระดานหรือใช้เครื่องทูลฟัง และทำงานตามคำสั่งของครู ผลการทดลองพบว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนสูงจะมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนต่ำ แซมมวลส์และเทอร์เนอร์ (Samuels and Turnure 1974 : 29-32) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน

กับนักเรียนเกรด 1 อายุ 6 ปี จำนวน 88 คน โดยทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในช่วงเวลาของการอ่านของนักเรียน พฤติกรรมตั้งใจเรียนในช่วงเวลาของการอ่านเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของลาอาเคอร์น พบว่าพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในช่วงเวลาของการอ่านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการอ่านของนักเรียนในห้องเรียน และจากการศึกษาของคอปป์และฮอปส์ (Copp and Hops 1973 : 108-113) ที่ทำการศึกษากับนักเรียนเกรด 1 จำนวน 18 คน ยังพบว่าการเพิ่มพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในช่วงเวลาของการอ่านสามารถเพิ่มสัมฤทธิ์ผลทางการอ่านให้กับนักเรียนได้ แต่จากงานวิจัยสภาพการเรียนรู้การอ่านในห้องเรียนในระดับประถมศึกษาของนันทนา ลูทิงคะ (2517) และไพศาล อื่นประเสริฐ (2517) พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีพฤติกรรมล่งเสียงดัง แห่เพื่อน รังแกเพื่อน ไม่ทำแบบฝึกหัด หนีเรียน สรีนา เล็บครุฑ (2517) ทำการศึกษาปัญหาและวิธีแก้ปัญหของนักเรียนระดับ ป.ศ. ๖ ซึ่ง ออกฝึกสอน เพื่อสร้างแบบจำลองปัญหาที่จะนำไปใช้สอนนักศึกษา ในการคิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเรียนก่อนออกฝึกสอนพบว่า พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามการรับรู้ของนักศึกษาคือพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียน การชวนเพื่อนคุยในชั้นเรียน ก้าวร้าวรังแกเพื่อน แห่เพื่อนในชั้นเรียน ไม่ทำแบบฝึกหัด และการศึกษาของเสงี่ยม อินภรณ์ (2505) เกี่ยวกับความคิดของครูใหม่ เรื่องที่เป็นปัญหาทางพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ พบว่าพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนในห้องเรียนคือ พฤติกรรมซุกซน ไม่สนใจการเรียน หนีเรียน อยู่ไม่สุข ชักส่งหะคะคนอื่น

เนื่องจากการตั้งใจเรียนมีความสำคัญกับการเรียนดังกล่าว นักการศึกษาจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าวิธีการต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียน การศึกษาของเดไวน์และทอมลินสัน (Devine and Tomlinson 1976 : 163-170) ใช้เวลาว่างเป็นตัวอย่างเสริมแรงในการเพิ่มพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียน ทำการศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนเกรด 4 จำนวน 129 คน ที่มีพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนเกือบ 7 คน โดยการสับเวลาด้วยนาฬิกาขณะนักเรียนทุกคนในห้องเรียนมีพฤติกรรมการตั้งใจเรียน ได้แก่พฤติกรรมนั่งอยู่กับที่ พูดเฉพาะเมื่อครูอนุญาต ฟังและมองครูขณะที่ครูสอน และทำงานตามที่ครูสั่ง และให้เวลาว่างกับนักเรียนทั้งห้องเมื่อมีพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนเพิ่มขึ้น ผลการทดลองปรากฏว่านักเรียนทั้งห้องมีพฤติกรรมการตั้งใจเรียนเพิ่มขึ้นโดยไม่มีความแตกต่างระหว่างนักเรียนที่มีพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียน

มาก่อนกับนักเรียน 7 คน ที่มีพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนน้อย ในทำนองเดียวกัน
 สติมมอนส์และวาสิค (Stimmon and Wasik 1976 : 14, 322-332) ทำการศึกษาการใช้อิทธิพล
 กลุ่มเพื่อนร่วมกับเวลาว่างเป็นตัวเสริมแรงในการเพิ่มพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนกับ
 นักเรียนเกรด 3 จำนวน 5 คน และนักเรียนเกรด 1 จำนวน 6 คน ที่มีพฤติกรรมการตั้งใจเรียน
 ในห้องเรียนน้อย โดยให้นักเรียนกลุ่มนี้ทำแบบสอบถามส่งคืนมา เพื่อคัดที่นั่งให้นั่งกับเพื่อนที่ชอบพอ
 และมีพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียน กำหนดให้นักเรียนอื่นที่นั่งใกล้ช่วยเหลือนักเรียนที่มี
 พฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนน้อย และให้เวลาว่างเป็นตัวเสริมแรงแก่นักเรียนทั้งกลุ่มทำงาน
 เล่าเรียน ผลปรากฏว่าความช่วยเหลือของเพื่อนที่ชอบพอ นั่งใกล้ และมีพฤติกรรมการตั้งใจเรียนใน
 ห้องเรียนมีผลต่อการเพิ่มพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนของนักเรียนเกรด 3 และนักเรียน
 เกรด 1 ภารดี อินทศร (2526) ทำการศึกษาการใช้วิธีควบคุมตนเอง ปรับพฤติกรรมตั้งใจเรียน
 ในห้องเรียนกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 24 คน พฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียน
 ได้แก่ พฤติกรรมมองครูและอุปกรณ์ที่ครูใช้ มองครูเมื่อครูถามและมองเพื่อนที่ตอบคำถามครู มองครู
 หรือเพื่อนเขียนบนกระดาน ดูหนังสือตามขณะที่ครูหรือเพื่อนอ่าน มองเพื่อนที่ออกมารายงานหรือ
 เล่าเรื่องหน้าห้อง ทำงานตามที่ครูสั่งและถามคำถามครูด้วยการยกมือหรือเดินไปถามเมื่อมีปัญหา
 พบว่าการใช้วิธีควบคุมตนเองสามารถเพิ่มพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนกับนักเรียนได้ และ
 ในการศึกษาของประติษฐ์ เอกทัศน์ (2527) โดยใช้ผลการบำบัดแบบพิจารณาเหตุผลและอารมณ์ที่มี
 ต่อพฤติกรรมไม่เอาใจใส่การเรียนในห้องเรียนชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 10 คน
 พฤติกรรมไม่เอาใจใส่ได้แก่ พฤติกรรมการเล่นกับตนเองหรือวัสดุอื่น การแหย่เพื่อนเล่นคุยกับเพื่อน
 พูบหน้าลงกับโต๊ะ ไม่ทำงานตามที่ครูสั่ง ผลการทดลองปรากฏว่าการให้การบำบัดแบบพิจารณาเหตุผล
 และอารมณ์สามารถลดพฤติกรรมไม่เอาใจใส่การเรียนในห้องเรียนของนักเรียนได้

รายงานการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การปรับพฤติกรรมโดยการวางเงื่อนไขการ
 กระทำ (Operant Conditioning) ที่ใช้เวลาว่างเป็นตัวเสริมแรง การใช้อิทธิพลเพื่อนร่วม
 กับเวลาว่างเป็นตัวเสริมแรง การปรับพฤติกรรมโดยการใช้วิธีควบคุมตนเอง และวิธีการบำบัดแบบ
 พิจารณาเหตุผลและอารมณ์สามารถเสริมสร้างพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนได้ ซึ่งวิธีการ

ดังกล่าวอาจจะก่อให้เกิดพฤติกรรมการตั้งใจเรียนได้ช้ากว่าที่ควรจะเป็น ทั้งนี้เด็กจะต้องเรียนรู้ การเชื่อมโยงระหว่างเงื่อนไขของพฤติกรรมกับการเสริมแรง มีวิธีการปรับพฤติกรรมวิธีอื่นที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมได้เร็วกว่าวิธีการดังกล่าวมาแล้วก็คือ วิธีการเสนอตัวแบบ และการที่ผู้วิจัยสนใจที่จะใช้ตัวแบบในการที่จะพัฒนาพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในสถาน แกรับเด็กหญิงพญาไท เนื่องจากลักษณะของนักเรียนในสถานแรกรับเด็กหญิงพญาไทนี้ไม่มีการล่อ เลื่อนขึ้น ซึ่งการล่อล้อนั้นอาจเป็นตัวแปรที่ทำให้นักเรียนเกิดความคาดหวัง และตัวแบบที่นำ มาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ก็คือตัวแบบภาพยนตร์ เนื่องจากตัวแบบภาพยนตร์เป็นตัวแบบที่มีอิทธิพลใน สังคม (Bandura 1977 : 39) เป็นสื่อให้ผู้สังเกตได้รับรู้ทั้งภาพ สี และเสียงพร้อมกัน ซึ่งช่วย ดึงดูดการตั้งใจในการสังเกตของผู้สังเกต (Bandura 1977 : 24) ทั้งยังสามารถสร้างสถานการณ์ เน้นจุดสำคัญของสถานการณ์ เน้นจุดสำคัญของพฤติกรรมของตัวแบบได้ชัดเจน และยังควบคุม ผลกรรมของตัวแบบได้โดยการสักระบบไว้ก่อน ทำให้ผู้สังเกตได้ดูตัวแบบตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้ วิจัยมากขึ้น (Kalish 1981 : 360) การใช้ตัวแบบภาพยนตร์ในการปรับพฤติกรรมยัง สามารถให้ผู้สังเกตดูได้พร้อมกันหลายคน และยังสามารถใช้ในการให้ตัวแบบกับผู้สังเกตอื่น ๆ ต่อไป ทำให้เกิดความประหยัดอีกด้วย (Stratton 1981 : 635) ดังนั้นในการทดลองนี้ผู้วิจัยจึงนำ เทคนิคการให้ตัวแบบภาพยนตร์มาใช้ในการเพิ่มพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนของนักเรียนชั้น ประถมปีที่ 1 สถานแรกรับเด็กหญิงพญาไท โดยหวังว่าหากตัวแบบภาพยนตร์สามารถเพิ่มพฤติกรรม การตั้งใจเรียนในห้องเรียนได้ จะทำให้มีแนวทางใหม่ ๆ ที่จะใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน อันจะเป็นประโยชน์ต่อไป

แนวคิดทฤษฎีพื้นฐาน

พฤติกรรม (behavior) หมายถึงสิ่งที่บุคคลกระทำ แสดงออก ตอบสนอง หรือ โต้ตอบสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในสภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่ง ที่สามารถสังเกตเห็นได้ ได้ยินได้จับได้ อีกทั้งวัดได้ตรงกัน ด้วยเครื่องมือที่เป็นวัตถุวิสัย ไม่ว่าจะการแสดงออกหรือการตอบสนองนั้นจะ เกิดขึ้นภายในหรือภายนอกร่างกายก็ตาม (เลมโกชน์ เขียมลู่ภาต 2524 : 3) ความพยายาม เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือการปรับพฤติกรรม (behavior modification) เป็นการนำเอา

หลักการเรียนรู้พฤติกรรมมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบ โดยมีพื้นฐานการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning) การวางเงื่อนไขแบบกระทำ (Operant Conditioning) และการวางเงื่อนไขแบบใช้สื่อ (Mediated Conditioning) โดยที่การเรียนรู้จากการสังเกตจากตัวแบบเป็นแนวทางหนึ่งในการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบใช้สื่อ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรมได้ (Kalish 1981 : 7, 321)

การเรียนรู้จากตัวแบบ (modeling) เป็นเทคนิคการปรับพฤติกรรมเทคนิคหนึ่ง ซึ่งใช้แนวคิดของแบนดูราที่ว่า บุคคลสามารถเรียนรู้พฤติกรรมจากการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลอื่นเพื่อเป็นแบบอย่างและเป็นแนวทางในการแสดงพฤติกรรมใหม่ และรวบรวมความรู้นั้นเพื่อนำไปใช้แสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ต่อไป การเรียนรู้จากตัวแบบยังช่วยลดความผิดพลาดจากการลองผิดลองถูก พฤติกรรมส่วนใหญ่ของบุคคลซึ่งได้รับอิทธิพลจากตัวแบบที่ถืออยู่ในสังคมเป็นจำนวนมาก จากการสังเกตพฤติกรรม และผลกรรมของการแสดงพฤติกรรมของบุคคลอื่น (Bandura 1977 : 22-29)

การเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบตามแนวคิดของแบนดูรา ประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญ 4 กระบวนการคือ

1. กระบวนการตั้งใจ (Attentional Process) บุคคลจะไม่สามารถเรียนรู้ได้ถ้าขาดการตั้งใจสังเกตพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดง การตั้งใจเรียนรู้ตัวแบบเป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตทำการสังเกตและรับรู้ลักษณะที่สำคัญ ๆ ของตัวแบบ โดยสิ่งที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตั้งใจคือ

ลักษณะของตัวแบบ ตัวแบบที่ดึงดูดให้ผู้สังเกตตั้งใจสังเกตจะต้องมีความคล้ายคลึงกับผู้สังเกตในด้านเพศ อายุ เชื้อชาติ สภาพการณ์ ทัศนคติ เพราะจะทำให้ผู้สังเกตคาดหวังและเข้าใจว่าพฤติกรรมที่เหมาะสมกับตัวแบบจะเหมาะสมกับผู้สังเกต (Bandura 1977 : 88) สถานะทางสังคมที่ดีกว่า ความมีชื่อเสียง หรือการมีความสามารถของตัวแบบอาจกระตุ้นให้ผู้สังเกตตั้งใจสังเกตตัวแบบได้เช่นกัน โดยพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงจะต้องไม่ซับซ้อน มีความชัดเจน เป็นธรรมชาติ จะทำให้ผู้สังเกตตั้งใจสังเกตและสามารถสังเกตพฤติกรรมได้ง่ายขึ้น

ลักษณะของผู้สังเกต ผู้สังเกตจะต้องรับรู้การสังเกตพฤติกรรมตัวแบบอย่างถูกต้อง โดยผู้สังเกตจะต้องมีความตื่นตัวต่อสภาพการณ์ มีประสบการณ์ที่ดี หรือมีประสบการณ์ใกล้เคียงตัวแบบ

2. กระบวนการคงไว้ (Retention Process) ผู้สังเกตจะเก็บรวบรวมความรู้ที่ได้ผลจากการสังเกตไว้แบบเป็นการจำที่วางแผนพฤติกรรม เนื่องจากการสังเกตเพียงอย่างเดียวไม่ได้ผลต่อการเรียนรู้ได้ดีเหมือนกับการจำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไว้ด้วย การจำเป็นการจำในรูปสัญลักษณ์ (symbolic codes) เป็นการจำในรูปมโนภาพ (imaginal) และการจำในรูปภาษา (verbal) โดยการจำในรูปภาษาช่วยการจำที่ง่ายและคงทนกว่าการจำในรูปมโนภาพ ผู้สังเกตที่เห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมบ่อย ๆ ผิดแผนการจำโดยการทบทวนในใจ หรือการแสดงพฤติกรรมจริง จะช่วยให้ผู้สังเกตจำพฤติกรรมของตัวแบบได้ดียิ่งขึ้น การจำยังช่วยให้ผู้สังเกตแสดงพฤติกรรมเลียนแบบตัวแบบทันทีที่สังเกตเห็นพฤติกรรมของตัวแบบหรืออาจแสดงออกภายหลังการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบแล้วระยะหนึ่ง

3. กระบวนการแสดงออก (Motor Reproduction Process) เป็นการใช้ผู้สังเกตตีแปลงสิ่งที่เก็บจำในรูปสัญลักษณ์แสดงออกมาเป็นพฤติกรรม การแสดงออกจึงมีความเกี่ยวข้องกับระบบร่างกาย ทักษะในการแสดงออก และความคิดของผู้สังเกต โดยการแสดงออกอาจมีความยุ่งยากในครั้งแรก ๆ ของการแสดงพฤติกรรม และพฤติกรรมที่ผู้สังเกตแสดงออกจะทำได้ครบถ้วนเพียงใดขึ้นกับความครบถ้วนในพฤติกรรมที่ผู้สังเกตได้รวบรวมไว้ใน การจำ การได้รับข้อมูลย้อนกลับจากการแสดงพฤติกรรมจะช่วยให้ผู้สังเกตเลียนแบบตัวแบบได้ดียิ่งขึ้น

4. กระบวนการจูงใจ (Motivational Process) ผู้สังเกตจะได้ทราบถึงความแตกต่างในความรู้ที่ได้รับมากับการแสดงออกเป็นพฤติกรรม ผู้สังเกตจะไม่แสดงพฤติกรรมทุกพฤติกรรมที่สังเกตจากตัวแบบ แต่จะเลือกแสดงเฉพาะพฤติกรรมที่ได้รับการเสริมแรงหรือได้รับรางวัลมากกว่าได้รับการลงโทษ หรือไม่ได้รับผลกรรมใด ๆ

ผลจากการเรียนรู้จากตัวแบบ

เมื่อผู้สังเกตเรียนรู้จากตัวแบบโดยผ่านกระบวนการสำคัญ 4 กระบวนการแล้ว จะส่งผลต่อพฤติกรรมและการเลียนแบบของผู้สังเกต (Bandura 1969 ; 120) คือ

1. ผลของการเลียนแบบต่อพฤติกรรมใหม่ (modeling effect) เมื่อผู้สังเกตเห็น ตัวแบบแสดงพฤติกรรมที่ผู้สังเกตไม่เคยแสดงมาก่อน ผู้สังเกตจะเรียนรู้และรวบรวมแบบแผนของ พฤติกรรมของตัวแบบ เชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่อยู่เป็นแบบแผนของพฤติกรรมนั้น เพื่อความสะดวก ในการแสดงออกเป็นพฤติกรรมใหม่

2. ผลต่อการระงับหรือไม่ระงับพฤติกรรมเดิมของผู้สังเกต (inhibitory or disinhibitory) ผู้สังเกตจะแสดงพฤติกรรมที่เคยแสดงแล้วเดิมเพิ่มขึ้นหรือลดลงขึ้นกับการสังเกต เห็นผลกรรมที่ตัวแบบได้รับจากการแสดงพฤติกรรมนั้น ตัวแบบที่ได้รับผลกรรมจากการแสดงพฤติกรรม ที่ผู้สังเกตพึงพอใจ จะทำให้ผู้สังเกตเลียนแบบพฤติกรรมนั้นมากขึ้น และตัวแบบที่ได้รับผลกรรมจากการ แสดงพฤติกรรมที่ผู้สังเกตไม่พึงพอใจจะทำให้ผู้สังเกตเลียนแบบพฤติกรรมนั้นลดลง

3. ผลเกื้อหนุนต่อผู้สังเกตที่จะแสดง พฤติกรรมที่มีแนวโน้มที่จะแสดงออก (response facilitation effect) แต่ยังไม่แสดงออกให้มีการแสดงออกง่ายขึ้น

ชนิดของตัวแบบ

การใช้ตัวแบบในการปรับพฤติกรรมสามารถทำได้โดยการเล่นหรือในรูป

1. ตัวแบบแสดงจริง (live model) เป็นการเล่ของตัวแบบตามสภาพการณ์ที่เป็นจริง ซึ่งจะช่วยให้ผู้สังเกตใส่ใจในการสังเกตตัวแบบได้ดีกว่าการเล่นของตัวแบบโดยวิธีอื่น แต่การเล่นของ ตัวแบบวิธีนี้จะต้องระมัดระวังการควบคุมผลกรรม เพราะอาจมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดเกิดขึ้น ตัวแบบ อาจไม่ได้รับผลกรรมตรงตามเป้าประสงค์ที่วางไว้ (Bandura 1969 : 178)

2. ตัวแบบสัญลักษณ์ (symbolic model) เป็นการใช้ตัวแบบภาพยนตร์ วิทยุ สไลด์ รูปภาพ เทปบันทึกเสียง โทรกระบอก โทรังสี ฯลฯ ให้กับผู้สังเกต การใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ในการ ปรับพฤติกรรมสามารถเห็นจุดสำคัญของสถานการณ์ และจุดสำคัญของพฤติกรรมได้ชัดเจน และยังสามารถควบคุมผลกรรมที่ตัวแบบจะได้รับเพียงจากมีการสังเกตระบบไว้ก่อน (Kalish 1981 : 360)

การประยุกต์การเรียนรู้จากตัวแบบในการปรับพฤติกรรม

การเฝ้าแนวคิดการเรียนรู้จากตัวแบบประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรมมีหลักเกณฑ์และขั้นตอนในการปฏิบัติ (Blackham and Silberman 1975 : 55-56) ดังต่อไปนี้

1. กำหนดพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้สังเกตเรียนรู้
2. หาตัวแบบที่เหมาะสมกับผู้สังเกตที่จะแสดงพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้สังเกตได้

เรียนรู้

3. เมื่อตัวแบบแสดงพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้สังเกตได้เรียนรู้แล้วต้องให้การเสริมแรง

กับตัวแบบ

4. เมื่อผู้สังเกตสามารถแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบได้อย่างถูกต้อง ต้องมีการเสริมแรง

แก่ผู้สังเกต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตัวแบบภาพยนตร์เป็นตัวอย่างสัญลักษณ์ประเภทหนึ่ง ที่มีผู้นำตัวแบบภาพยนตร์ไปทำการศึกษาและวิจัยในการปรับพฤติกรรมกับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ มากมาย ทั้งการนำตัวแบบภาพยนตร์ไปใช้ในการลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และการนำตัวแบบภาพยนตร์ไปใช้ในการเพิ่มพฤติกรรมพึงประสงค์

การศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการนำตัวแบบภาพยนตร์ไปใช้ในการลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ได้มีผู้ทำการศึกษาไว้หลายคน เช่น การศึกษาของแบนดوراและแมนลอฟ (Bandura and Menlove 1968 : 99-108) เป็นการศึกษาการลดพฤติกรรมหกลีงสุนัข ด้วยการให้ตัวแบบภาพยนตร์กับเด็กที่กส่วสุนัข จำนวน 48 คน อายุระหว่าง 3-5 ปี โดยแบ่งเด็กเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งให้ดูภาพยนตร์ตัวแบบที่เป็นเพศชายเพียงคนเดียวแสดงพฤติกรรมปะทะสัมพันธ์กับสุนัข กลุ่มที่สองให้ดูภาพยนตร์ตัวแบบแสดงโดยคนหลายคนแสดงพฤติกรรมปะทะสัมพันธ์กับสุนัขหลายตัว และกลุ่มที่สามไม่ได้ดูตัวแบบใด ๆ ผลการทดลองปรากฏว่าเด็กในกลุ่มที่หนึ่งและกลุ่มที่สองแสดงพฤติกรรมหกลีงสุนัขลดลงมากกว่าเด็กในกลุ่มที่สาม และยังพบว่าเด็กในกลุ่มที่สองที่ดูภาพยนตร์ตัวแบบแสดงโดยคนหลายคนจะแสดงพฤติกรรมหกลีงสุนัขลดลงมากกว่าเด็กในกลุ่มที่หนึ่งที่ดูภาพยนตร์ตัวแบบเพียงคนเดียว

ในปี ค.ศ. 1973 แบนดูราและบาราบ (Bandura and Barab 1973 ; 1-9) ก็ได้ทำการศึกษาการใช้ตัวแบบภาพยนตร์ลิตพฤติกรรมหกลีงกับผู้ใช้บริการทดลองที่กส่วจำนวน 66 คน อายุระหว่าง 16-54 ปี โดยแบ่งผู้ใช้บริการทดลองออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งให้อาพยนตร์ตัวแบบแสดงโดยเด็กทั้งเพศชายและเพศหญิงแสดงพฤติกรรมปะทะสัมพันธ์กับงโดยไม่หวาดกลัว กลุ่มที่สองให้อาพยนตร์ตัวแบบแสดงโดยผู้ใหญ่ทั้งเพศชายและเพศหญิงแสดงพฤติกรรมปะทะสัมพันธ์กับงโดยไม่หวาดกลัว และกลุ่มที่สามไม่ได้ดูตัวแบบใด ๆ ผลการทดลองพบว่าผู้ใช้บริการทดลองในกลุ่มที่หนึ่งและกลุ่มที่สองแสดงพฤติกรรมหกลีงลดลงมากกว่าผู้ใช้บริการทดลองในกลุ่มที่สาม โดยผู้ใช้บริการทดลองในกลุ่มที่หนึ่งและกลุ่มที่สองแสดงพฤติกรรมหกลีงไม่แตกต่างกัน แต่จากการวัดทัศนคติพบว่าผู้ใช้บริการทดลองในกลุ่มที่หนึ่งที่ดูอาพยนตร์ตัวแบบแสดงโดยเด็กทั้งเพศชายและเพศหญิงแสดงพฤติกรรมปะทะสัมพันธ์กับงโดยไม่หวาดกลัว มีทัศนคติต่อตัวแบบดีกว่า ผู้ใช้บริการทดลองในกลุ่มที่สองที่ดูอาพยนตร์ตัวแบบแสดงโดยผู้ใหญ่ทั้งเพศชายและเพศหญิง ลุนทรียูโต (2523) ได้ทำการทดลองโดยการใช้ตัวแบบภาพยนตร์ลิตความกลัวของเด็กร่วมไทยจำนวน 30 คน อายุระหว่าง 13-15 ปี พบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองที่กลัวหนูและได้อาพยนตร์ตัวแบบเป็นเด็กแสดงพฤติกรรมปะทะสัมพันธ์กับหนูแสดงพฤติกรรมการกลัวลดลง เมื่อเทียบกับนักเรียนในกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้ดูตัวแบบใด ๆ

นอกจากนี้ยังมีผู้ศึกษาการใช้ตัวแบบภาพยนตร์ลิตพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับความวิตกกังวล ในการวิจัยของแพทเตอร์สันและคณะ (Patterson, et al, 1984 : 197-200) ที่ศึกษาการใช้ตัวแบบภาพยนตร์เพื่อลดความวิตกกังวลและความกลัวการผ่าตัดในช่องปากกับเด็กที่ไม่เคยเข้ารับการผ่าตัดมาก่อน จำนวน 44 คน อายุระหว่าง 2-11 ปี โดยแบ่งเด็กออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งให้อาพยนตร์ตัวแบบที่เป็นหุ่นกระบอกแสดงการเตรียมการเข้ารับการผ่าตัด การดมยาสลบ การเข้ารับการผ่าตัด และพักอยู่ในโรงพยาบาลน้อยกว่า 24 ชั่วโมง กลุ่มที่สองให้อาพยนตร์ตัวแบบแสดงการเตรียมการเข้ารับการผ่าตัด การดมยาสลบ การเข้ารับการผ่าตัด และพักอยู่ในโรงพยาบาลน้อยกว่า 24 ชั่วโมง กลุ่มที่สามให้อาพยนตร์ภาพแสดงการเตรียมการเข้ารับการผ่าตัด การดมยาสลบ การเข้ารับการผ่าตัด และพักอยู่ในโรงพยาบาลน้อยกว่า 24 ชั่วโมง กลุ่มที่สี่ไม่ได้ดูตัวแบบใด ๆ

ผลการทดลองปรากฏว่า ผู้เข้ารับการทดลองในกลุ่มที่หนึ่ง กลุ่มที่สอง และกลุ่มที่สาม มีความวิตกกังวลต่อการผ่าตัดลดลงมากกว่าผู้เข้ารับการทดลองในกลุ่มที่สี่ โดยไม่มีความแตกต่างกันในการลดลงของความวิตกกังวลระหว่างผู้เข้ารับการทดลองทั้งสามกลุ่ม เมลเลน และซีเจล (Melamed and Siegel 1975 cited by Grambrill 1981 : 481) ได้ศึกษาการลดความวิตกกังวลกับเด็กที่จะเข้ารับการผ่าตัดในโรงพยาบาล โดยให้ดูภาพยนตร์ตัวแบบแสดงโดยเด็กวัยเดียวกับผู้เข้ารับการทดลอง แสดงการเตรียมการผ่าตัด ในบทภาพยนตร์ตัวแบบเล่าลำดับเหตุการณ์ตั้งแต่ความรู้สึกที่ตัวแบบมีต่อการผ่าตัด การเข้ารับการปฐมพยาบาล การตรวจของพยาบาลและแพทย์ผู้ทำการผ่าตัด การเข้ารับการผ่าตัด กลับห้องพักฟื้นจนปลอดภัยและกลับบ้าน ผลการทดลองปรากฏว่าเด็กที่ดูภาพยนตร์ตัวแบบมีความวิตกกังวลต่อการผ่าตัดลดลง คาราวรรธ: ตะปินตา (2528) ได้ใช้ตัวแบบภาพยนตร์ในการลดความวิตกกังวลกับนักเรียนพยาบาลก่อนการศึกษาภาคปฏิบัติวิชาพยาบาลจิตเวช พบว่านักเรียนพยาบาลที่มีความวิตกกังวลและได้ดูภาพยนตร์ตัวแบบแสดงพฤติกรรมกรเข้าศึกษาภาคปฏิบัติวิชาพยาบาลจิตเวชตามลำดับภาพการดำเนินการเป็นจริงสามารถลดความวิตกกังวลได้มากกว่านักเรียนพยาบาลในกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้ดูภาพยนตร์ตัวแบบ

สำหรับการศึกษากการใช้ตัวแบบภาพยนตร์เพื่อลดความวิตกกังวลในการลอบ ในการศึกษาของเจฟเฟ และคาร์สัน (Jaffe and Carlson 1972 : 329-339) ที่ศึกษาถึงลักษณะของตัวแบบที่มีผลต่อการลดความวิตกกังวลในการลอบกับนักเรียนจำนวน 30 คน โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งให้ดูภาพยนตร์ตัวแบบที่ตัวแบบไม่แสดงความวิตกกังวลในการลอบ และภายหลังการลอบได้รับการชมเชย กลุ่มที่สองให้ดูภาพยนตร์ตัวแบบที่ตัวแบบแสดงความวิตกกังวลในการลอบ และภายหลังการลอบได้รับการชมเชย กลุ่มที่สามให้ดูภาพยนตร์ตัวแบบที่ตัวแบบไม่แสดงความวิตกกังวลในการลอบ และภายหลังการลอบได้รับการว่ากล่าว กลุ่มที่สี่ให้ดูภาพยนตร์ตัวแบบที่ตัวแบบแสดงความวิตกกังวลในการลอบ และภายหลังการลอบได้รับการว่ากล่าว กลุ่มที่ห้าไม่ได้ดูตัวแบบใด ๆ พบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองทั้งสี่กลุ่มมีความวิตกกังวลลดลงกว่านักเรียนในกลุ่มที่ห้า และนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ดูตัวแบบแสดงความวิตกกังวลในการลอบมีคะแนนการเรียนเพิ่มมากกว่านักเรียนที่ดูตัวแบบไม่แสดงความวิตกกังวล ในซีตมา แอนดรูส์ (Andrews 1973 : 5399A-5400A) ได้ทำการศึกษากการลดความวิตกกังวลในการลอบกับนักเรียนจำนวน 30 คน

อายุระหว่าง 18-57 ปี โดยให้ตัวแบบภาพยนตร์แสดงพฤติกรรมการผ่อนคลายความวิตกกังวลในการล่องเรือกับการฝึกการผ่อนคลายความวิตกกังวลในการล่องเรือกับนักเรียนในกลุ่มทดลอง พบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความวิตกกังวลไม่ต่างกัน แต่นักเรียนในกลุ่มทดลองมีคะแนนล่องเรือมากกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม

ในการศึกษาของไครเจอร์ และโรส (Craigie and Ross 1981 : 141-147) โดยการใช้ตัวแบบภาพยนตร์เพื่อกระตุ้นให้ผู้ติดสุรา หยุดการดื่มสุราและเข้ารับการรักษาการติดสุรา ด้วยการให้ผู้เข้ารับการทดลองดูภาพยนตร์ตัวแบบที่ตัวแบบเล่าถึงความพยายามหยุดการดื่มสุรา การไปพบแพทย์เพื่อเข้ารับการรักษาพยาบาล และผลของการรักษาพยาบาล และให้กลุ่มควบคุมดูภาพยนตร์โฆษณาการขายสุรา พบว่าผู้เข้ารับการทดลองในกลุ่มทดลองมีแนวโน้มหยุดการดื่มสุราและเข้ารับการรักษาพยาบาลมากกว่ากลุ่มควบคุมทั้งในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล

สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้ตัวแบบภาพยนตร์เพื่อพฤติกรรมพึงประสงค์ ในการศึกษาของโอคอร์เนอร์ (O'connor 1969 : 15-22) ที่ทำการศึกษาการปรับพฤติกรรมการแยกตนเองของเด็ก โดยศึกษาเด็กในวัยก่อนเข้าเรียนที่มีพฤติกรรมแยกตนเอง แบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองให้ดูภาพยนตร์ตัวแบบแสดงพฤติกรรมปะทะสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนและได้รับการเสริมแรงทางบวกจากการแสดงพฤติกรรมนั้น และกลุ่มควบคุมดูภาพยนตร์อื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับผลการทดลองพบว่าเด็กในกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมปะทะสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนมากขึ้นจนอยู่ในระดับปกติ ส่วนเด็กในกลุ่มควบคุมไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมปะทะสัมพันธ์ และได้มีการศึกษาในทำนองเดียวกันโดยเคลเลอร์และคาร์ลสัน (Keller and Carlson 1974 : 912-919) พบว่าการใช้ตัวแบบภาพยนตร์สามารถเพิ่มพฤติกรรมปะทะสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนให้กับเด็กก่อนวัยเรียนที่มีพฤติกรรมแยกตนเองได้เช่นกัน ซากอสกีและคณะ (Sagotsky, et al. 1981 : 1037-1042) ได้ศึกษาแนวทางในการเพิ่มพฤติกรรมความร่วมมือในการทำงานกับเด็กจำนวน 118 คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งให้ดูภาพยนตร์ตัวแบบที่เป็นผู้ใหญ่แสดงการตกลงที่จะช่วยเหลือกันก่อนการเล่นเกมส์ ร่วมกับการแสดงพฤติกรรมความร่วมมือตั้งแต่เริ่มเล่นเกมส์จนจบการเล่นเกมส์ กลุ่มที่สองให้ดูภาพยนตร์ตัวแบบที่เป็นผู้ใหญ่แสดงการตกลงที่จะช่วยเหลือกันก่อนการเล่นเกมส์ กลุ่มที่สามผู้วิจัยอ่านคำแนะนำวิธีการเล่นเกมส์ และแนะนำให้ร่วมมือกันในการเล่นเกมส์ และกลุ่มที่สี่ไม่ให้อะไรเลยใด ๆ หลังการดูภาพยนตร์ตัวแบบ

หรือการแนะนำแล้วให้แต่ละกลุ่มเล่นเกมส์ พบว่าเด็กในกลุ่มที่หนึ่ง กลุ่มที่สอง และกลุ่มที่สาม มีการแสดงพฤติกรรมความร่วมมือในการเล่นเกมส์มากกว่าในกลุ่มที่สี่ โดยไม่มีความแตกต่างในการแสดงพฤติกรรมความร่วมมือในแต่ละกลุ่ม

กิลเบิร์ตและคณะ (Gilbert, et al. 1982 : 186-193) ได้ศึกษาการเพิ่มทักษะการสื่อสาร: ฐิติให้ตนเองกับเด็กที่ป่วยเป็นโรคเบาหวาน โดยทำการทดลองกับเด็กที่ป่วยเป็นโรคเบาหวานจำนวน 28 คน อายุระหว่าง 6-9 ปี แบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองให้ถ่ายภาพนิ้วแบบแสดงโดยเด็กอายุใกล้เคียงกันแสดงพฤติกรรมการสื่อสารให้ตนเองประกอบการอธิบายของตัวแบบ ร่วมกับการฝึกการสื่อสารให้ตนเองภายหลังการถ่ายภาพนิ้วแบบและกลุ่มควบคุมถ่ายภาพนิ้ว เกี่ยวกับจำนวนสารอาหารที่ร่างกายต้องการ ผลการทดลองปรากฏว่าเด็กทั้งสองกลุ่มมีความวิตกกังวลในการสื่อสารให้ตนเอง ไม่ต่างกัน แต่เด็กในกลุ่มทดลองแสดงทักษะในการสื่อสารให้ตนเองดีกว่าเด็กในกลุ่มควบคุม แสดงว่าตัวแบบภาพนิ้วช่วยเสริมสร้างทักษะในการสื่อสารให้ตนเองได้ งาม (Wine 1971 cited by Oneil 1978 : 64) ได้ทำการศึกษการให้ตัวแบบภาพนิ้วเพื่อเพิ่มพฤติกรรมตั้งใจทำข้อสอบให้กับนักเรียนที่มีความวิตกกังวลในการสอบ พบว่าการให้ถ่ายภาพนิ้วแบบแสดงพฤติกรรมตั้งใจทำข้อสอบ ร่วมกับการฝึกการตั้งใจทำข้อสอบภายหลังการถ่ายภาพนิ้วแบบไม่สามารถลดความวิตกกังวลในการสอบของนักเรียนในกลุ่มทดลอง แต่สามารถเพิ่มพฤติกรรมตั้งใจทำข้อสอบกับนักเรียนกลุ่มทดลองได้

การนำตัวแบบภาพนิ้วไปใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับการเพิ่มทักษะให้กับมารดาเพื่อควบคุมพฤติกรรมของบุตร สเตรตตัน (Stratten 1981 : 634-642) โดยทำการทดลองกับมารดาจำนวน 35 คน ที่มีบุตรอายุระหว่าง 3-5 ปี แบ่งผู้เข้ารับการทดลองเป็น 2 กลุ่ม และแบ่งการทดลองเป็น 3 ระยะ ในระยะที่หนึ่ง ให้ผู้เข้ารับการทดลองทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบทดสอบวัดทัศนคติ (Parent Attitude Survey) และแบบทดสอบวัดพฤติกรรม (Interpersonal Behavior Construct Scale) ระยะที่สอง ให้ผู้เข้ารับการทดลองในกลุ่มทดลองถ่ายภาพนิ้วแบบแสดงการพูดคุยถึงสภาพการณ์ที่ผู้ปกครองจะเข้าควบคุมพฤติกรรมของบุตรติดต่อกันเป็นเวลา 4 สัปดาห์ กลุ่มควบคุมไม่ได้ดูตัวแบบใด ๆ และให้ผู้เข้ารับการทดลองทั้งสองกลุ่มทำแบบทดสอบวัดทัศนคติและแบบทดสอบวัดพฤติกรรม ระยะที่สาม หลังจากหยุดการทดลอง 2 สัปดาห์ ให้ผู้เข้ารับ

การทดลองในกลุ่มควบคุมคุณภาพดนตรีตัวแบบแสดงการพูดคุยถึงลักษณะการที่มีผู้ปกครองจะเข้าควบคุมพฤติกรรมของบุตรติดต่อกันเป็นเวลา 4 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มทดลองไม่ได้ดูตัวแบบใด ๆ และผู้เข้ารับการทดลองทั้งสองกลุ่มทำแบบทดสอบวัดทัศนคติและแบบทดสอบวัดพฤติกรรมอีกครั้ง จากนั้นแบ่งผู้เข้ารับการทดลองในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมออกเป็นกลุ่มละสองกลุ่มย่อย ให้แต่ละกลุ่มย่อยดูภาพยนตร์ตัวแบบที่แสดงถึงผู้ปกครองที่มีการศึกษาต่ำแสดงวิธีการพูดคุย การอบรม และให้อิสระในการเล่นกับบุตร และผู้ปกครองที่มีการศึกษาต่ำแสดงวิธีการพูดคุย การอบรมแบบเข้มงวดและควบคุมบุตร เมื่อแต่ละกลุ่มย่อยดูภาพยนตร์ตัวแบบเสร็จจะเข้ากลุ่มพูดคุยถึงวิธีการควบคุมพฤติกรรมของบุตร พบว่าการให้ตัวแบบภาพยนตร์ร่วมกับการพูดคุยในกลุ่มย่อย ที่มีทักษะให้กับการดูแลควบคุมพฤติกรรมของบุตร โดยมีการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติไม่มากนัก ซึ่งอาจเป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติอาจต้องใช้เวลามากกว่าการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม

วินเนท และคณะ (Winett, et al. 1982 : 381-402) ทำการศึกษาการใช้ตัวแบบภาพยนตร์เพื่อช่วยลดการใช้กระแสไฟฟ้า พบว่าการให้ตัวแบบภาพยนตร์ที่แสดงการใช้กระแสไฟฟ้าอย่างประหยัดสามารถช่วยผู้เข้ารับการทดลองลดการใช้กระแสไฟฟ้าในฤดูหนาวได้ โดยมีการลดการใช้กระแสไฟฟ้าไม่ต่างกันระหว่างการให้ตัวแบบภาพยนตร์เพียงอย่างเดียว หรือการให้ตัวแบบภาพยนตร์ร่วมกับการให้ข้อมูลการใช้กระแสไฟฟ้า และการให้ตัวแบบภาพยนตร์ร่วมกับการให้ข้อมูลการใช้กระแสไฟฟ้า จะช่วยผู้เข้ารับการทดลองลดการใช้กระแสไฟฟ้าในฤดูร้อนได้ดีกว่าการให้ตัวแบบภาพยนตร์เพียงอย่างเดียว

จรรยา นาคะรัตน์ (2527) ได้ทำการศึกษาผลของตัวแบบสัญลักษณ์ที่สื่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กับนักเรียนจำนวน 50 คน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งให้ดูตัวแบบจากแถบบันทึกภาพที่ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อและพูดสนับสนุนการเอื้อเฟื้อ กลุ่มที่สองให้ดูตัวแบบจากแถบบันทึกภาพที่ตัวแบบแสดงพฤติกรรมไม่เอื้อเฟื้อแต่พูดสนับสนุนการเอื้อเฟื้อ กลุ่มที่สามให้ดูตัวแบบจากแถบบันทึกภาพที่ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อแต่ไม่พูดสนับสนุนการเอื้อเฟื้อ กลุ่มที่สี่ให้ดูตัวแบบจากแถบบันทึกภาพที่ตัวแบบไม่แสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อแต่พูดสนับสนุนการเอื้อเฟื้อ กลุ่มที่ห้าไม่ได้ดูตัวแบบใด ๆ ผลการทดลองปรากฏว่า นักเรียนในกลุ่มที่หนึ่งที่ดูตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อและพูดสนับสนุนการเอื้อเฟื้อ และนักเรียนในกลุ่มที่สามที่ดูตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ แต่ไม่พูด

สนับสนุนการเอื้อเฟื้อ แลกงพฤติกรรม เอื้อเฟื้อมากกว่านักเรียนในกลุ่มที่ลองที่ดูตัวอย่างแสดงพฤติกรรม
ไม่เอื้อเฟื้อแต่พูดสนับสนุนการเอื้อเฟื้อ กลุ่มที่สี่ที่ดูตัวอย่างไม่แสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อแต่พูดสนับสนุนการ
เอื้อเฟื้อ และกลุ่มที่ห้าที่ไม่ได้ดูตัวอย่างใด ๆ โดยไม่มีความแตกต่างในการแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อใน
พัก เรียนในกลุ่มที่หนึ่งและกลุ่มที่สาม

ปัญหาในการวิจัย

การใช้ตัวอย่างภาพยนตร์ จะช่วยเพิ่มพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนได้หรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการใช้ตัวอย่างภาพยนตร์ที่มีต่อการเพิ่มพฤติกรรมการตั้งใจเรียนของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สถานะแรกรับเด็กหญิงพญาไท

สมมติฐานของการวิจัย

พฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนของนักเรียนที่ดูตัวอย่างภาพยนตร์จะเพิ่มขึ้นมากกว่า
พฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนของนักเรียนที่ไม่ได้ดูตัวอย่างภาพยนตร์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ตัวอย่างภาพยนตร์ หมายถึงตัวอย่างที่บันทึกในแถบบันทึกภาพและเสียง (videotape)
ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แสดงโดยเด็กหญิงจำนวน 24 คน อายุเฉลี่ย 5 ปี 8 เดือนครึ่ง ศึกษาอยู่ใน
ชั้นประถมปีที่ 1 ผู้แสดงพฤติกรรมการตั้งใจเรียนและได้รับการเสริมแรงจากครูผู้สอนในช่วง
เรียนวิชาภาษาไทย ตัวอย่างภาพยนตร์นี้สร้างขึ้นเพื่อให้ให้นักเรียนในกลุ่มทดลองดูเป็นตัวอย่างพฤติกรรม
การตั้งใจเรียนในห้องเรียน

พฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียน หมายถึงพฤติกรรมที่แสดงการตั้งใจเรียนใน
ห้องเรียน ได้แก่พฤติกรรมดังต่อไปนี้คือ

1. นักเรียนมองครูและอุปกรณ์ที่ครูใช้ในขณะที่ครูอธิบาย
2. นักเรียนทำงานตามที่ครูสั่ง
3. นักเรียนตอบคำถามที่ครูถาม
4. นักเรียนร่วมกิจกรรมที่ครูกำหนด
5. นักเรียนถามคำถามครูเกี่ยวกับการเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลของตัวแบบภาพยนตร์ที่แสดงถึงนักเรียนตัวแบบในภาพยนตร์ แสดงพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียน และได้รับการเสริมแรงจากครูผู้สอนในช่วงเวลาเรียน วิชาภาษาไทยที่มีต่อการเพิ่มพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในช่วงเวลาเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้น ประถมปีที่ 1 สถานแรกรับเด็กหญิงพญาไท

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงผลของการใช้ตัวแบบภาพยนตร์ที่มีต่อพฤติกรรมการตั้งใจเรียนของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สถานแรกรับเด็กหญิงพญาไท
2. เป็นแนวทางให้ครูหรือนักจิตวิทยาการศึกษาไปใช้ตัวแบบภาพยนตร์ในการเพิ่มพฤติกรรม ตั้งประสงค์อื่นกับนักเรียน หรือคนกลุ่มอื่นต่อไป

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

013744

17394788